

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จะเห็นว่ามิจงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การขอโทษ ขอร้อง ปฏิเสธ หรือขอขอบคุณ บดุม – กุลกา และ โอลชเทิน (Blum – Kulka & Olshtain, 1984) พบว่าการแสดงวัฒนธรรมจะมีการแปรในต่างวัฒนธรรม เช่น ในสถานการณ์ การมาเข้าประชุมสายนั้น คนอเมริกันมีความเห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่น่าอับอายมาก ในขณะที่คนอิสราเอลมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายน้อยกว่า ดังนั้นคนอเมริกันจึงแสดงวัฒนธรรมการขอโทษ ในสถานการณ์เช่นนี้ ค่อนข้างหนักแน่น และจริงจังกว่าคนอิสราเอล

เมื่อผู้พูดมีการสนทนาในภาษาที่ตนเองมิใช่เจ้าของภาษา เช่น เมื่อนักศึกษาชาวไทย ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศสนทนาเป็นภาษาอังกฤษ เขาอาจจะตระหนักว่าภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกับภาษาไทยทั้งในด้านการออกเสียงและโครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่ในขณะที่เดียวกัน น้อยคนอาจที่จะตระหนักว่า นอกจากด้านการออกเสียง และ โครงสร้างทางไวยากรณ์แล้วยังมีความแตกต่างในเรื่องของบรรทัดฐานในการใช้ภาษาในแต่ละสังคมด้วย ความที่ไม่ตระหนักในความแตกต่างข้อนี้ อาจจะก่อให้เกิดการตีความที่ผิด หรือเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าของภาษาและ ผู้ที่มีเจ้าของภาษาได้ ตัวอย่าง เช่น จากงานวิจัยของไอเซนสไตน์ และบอดแมน (Eisentein & Bodman, 1986) ที่ได้ทำการศึกษารายการแสดงวัฒนธรรมขอขอบคุณในภาษาอังกฤษ โดยผู้ที่มีเจ้าของภาษาและชาวอเมริกันเจ้าของภาษา โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง คนจีน เกาหลี ญี่ปุ่น รัสเซีย และสเปน ผลการศึกษาพบว่าในบางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมญี่ปุ่น การกล่าวขอบคุณมักจะมีการกล่าวนำโดย ใช้คำกล่าวขอโทษก่อน ตัวอย่างเช่นในสถานการณ์ที่ถูกจ้างกล่าวขอบคุณนายจ้างที่ขึ้นเงินเดือนให้ พวกเขาจะกล่าวขอบคุณว่า “I’ m sorry, I will try harder in the future.” หรือกล่าวว่า “I’ m sorry. I’ ll always remember the debt of gratitude.” ในสถานการณ์ที่เพื่อนให้ยืมเงินในทางตรงกันข้ามคนอเมริกันจะกล่าวขอบคุณว่า “Thank you. I’m glad you appreciate my work.” และ Thank you so much, you’ ve really helped me out. I’ ll pay you back as soon as I can.” คนอเมริกันเห็นว่า การใช้คำกล่าวขอบคุณแบบคนญี่ปุ่นนั้นเป็นการยากที่จะเข้าใจ และทำให้เกิดความงุนงงตบตัน เนื่องจากเป็นการกล่าวขอโทษ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนอเมริกันไม่นิยมใช้เพื่อกล่าวขอบคุณ

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น น่าจะเป็นประเด็นหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อผู้ที่มีใจเจ้าของภาษาสนทนากับเจ้าของภาษา ผู้ที่มีใจเจ้าของภาษาควรที่จะต้องใช้ภาษาที่เป็นบรรทัดฐานหรือธรรมเนียมของภาษานั้นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีตรงกับเจตนาของผู้พูดแต่ด้วยเหตุผลที่ว่าในแต่ละชาติแต่ละภาษามีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม จึงมีแนวโน้มที่จะพบปัญหาในการสื่อสารหรือในการแสดงวัจนกรรมต่างๆ ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นวัจนกรรมการ ขอร้อง ปฏิเสธ ขอโทษ ขอบขุณ หรืออื่นๆ คือเมื่อมีการสนทนาในภาษาที่ตนเองมีใจเจ้าของภาษา ผู้พูดอาจมีการนำบรรทัดฐานในการใช้ภาษาหรือวัฒนธรรมของตนเองเข้ามาใช้ในการสนทนาในภาษานั้นด้วย หรือที่เรียกว่ามีการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic transfer) เกิดขึ้นนั่นเอง

ในบรรดาวัจนกรรมต่างๆ นั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในวัจนกรรมการปฏิเสธ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการพูดปฏิเสธ ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใดก็ตาม จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้พูดรู้สึกอึดอัด หรือมีความลำบากใจที่จะพูดอยู่แล้วถึงแม้ว่าจะพูดปฏิเสธในภาษาที่ผู้พูดเป็นเจ้าของภาษาเอง ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่การใช้วัจนกรรมการปฏิเสธในภาษาอื่น ซึ่งผู้พูดมิได้เป็นเจ้าของภาษาก็ดูเหมือนจะมีความยากลำบากที่จะพูดให้เหมาะสม และเป็นปัญหามากขึ้น นอกจากนี้การที่เลือกพูดปฏิเสธแบบใดนั้นยังมีปัจจัยอื่นมาเกี่ยวข้อง เช่น ความคุ้นเคยระหว่างผู้พูด และสถานภาพทางสังคมอีกด้วยในการเลือกสถานการณ์ต่างๆ มาศึกษานั้น ผู้วิจัยได้นำปัจจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมระหว่างผู้พูดผู้ฟังมาพิจารณาด้วย เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนมากพบว่า สถานภาพทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อกลวิธีการปฏิเสธของชาวเอเชีย (Beebe, Takahashi & Uliss - Weltz, 1990 และ Widjaja, 1997)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการแสดงวัจนกรรมการปฏิเสธของกลุ่มนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศเปรียบเทียบกับกลุ่มเจ้าของภาษา พร้อมทั้งศึกษาลักษณะของการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่พบในสถานการณ์สมมุติต่างๆ ที่มีความหลากหลายและพบได้ในชีวิตประจำวัน

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. วิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธในภาษาไทยของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ
2. วิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษอเมริกัน
3. วิเคราะห์การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. กลวิธีการปฏิเสธรในภาษาไทยแตกต่างจากกลวิธีการปฏิเสธรในภาษาอังกฤษในเชิงคุณลักษณะและปริมาณ
2. กลวิธีการปฏิเสธรในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ มีการถ่ายโอนจากภาษาแม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลวิธีการปฏิเสธรในบริบทภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ โดยศึกษาการปฏิเสธรในสถานการณ์ 2 รูปแบบ คือ สถานการณ์ที่ผู้ปฏิเสธรจะเป็นผู้เสียประโยชน์ 1 รูปแบบ ได้แก่ สถานการณ์การปฏิเสธรการขอร้อง ซึ่งเป็นการไม่ยอมกระทำตามสิ่งที่ถูกขอร้อง และสถานการณ์ที่ผู้ปฏิเสธรจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ 1 รูปแบบ ได้แก่ สถานการณ์การปฏิเสธรข้อเสนอซึ่งเป็นการไม่ยอมรับในสิ่งที่ได้รับการเสนอให้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา 2 รูปแบบนี้ เนื่องจากมีความเห็นว่ากลวิธีการปฏิเสธรการขอร้องและการปฏิเสธรข้อเสนอพบได้บ่อยในชีวิตประจำวันในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งการปฏิเสธรใน 2 รูปแบบดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาการใช้กลวิธีการปฏิเสธรต่างๆ ในเชิงคุณลักษณะและปริมาณ ซึ่งการใช้กลวิธีการปฏิเสธรเชิงคุณลักษณะนั้น ผู้วิจัยจะหมายถึงลักษณะของกลวิธีแต่ไม่รวมลำดับของกลวิธี

ในแต่ละรูปแบบของสถานการณ์การปฏิเสธรการขอร้อง และการปฏิเสธรข้อเสนอ นั้น ผู้วิจัยจะจัดให้มีสถานภาพทางสังคมระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง ที่แตกต่างกัน คือเมื่อผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า คำกว่า หรือเท่ากับกับผู้ฟัง โดยผู้วิจัยจะจัดแบ่งให้มีสถานภาพทางสังคมที่ต่างกันในส่วนที่เท่าๆ กัน คือในสถานการณ์การปฏิเสธรการขอร้อง มีผู้ปฏิเสธรที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ขอร้อง 2 สถานการณ์ คำกว่าผู้ขอร้อง 2 สถานการณ์ และเท่ากับกับผู้ขอร้อง 2 สถานการณ์ รวมเป็น 6 สถานการณ์ และในสถานการณ์การปฏิเสธรข้อเสนอ มีผู้ปฏิเสธรที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ให้ข้อเสนอ 2 สถานการณ์ คำกว่าผู้ให้ข้อเสนอ 2 สถานการณ์ และเท่ากับกับผู้ให้ข้อเสนอ 2 สถานการณ์ รวมเป็น 6 สถานการณ์เช่นกัน ดังนั้น สถานการณ์ทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยนี้ จึงมี 12 สถานการณ์ ทั้งนี้ ที่ผู้วิจัยเลือกพิจารณาเพียงปัจจัยสถานภาพทางสังคม เนื่องจากมีงานวิจัยหลายงานพบว่า สถานภาพทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิเสธรของชาวเอเชีย ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนปัจจัยความสนิทสนมระหว่างผู้พูด ผู้ฟังนั้น ผู้วิจัยจะไม่นำมาพิจารณา เนื่องจากมีความ

เห็นว่า ทำให้เห็นความแตกต่างน้อยกว่า หรือจะเห็นได้ไม่เด่นชัดเท่ากับเมื่อพิจารณาสถานภาพทางสังคมระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สะท้อนให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนไทยและคนอเมริกัน
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพในเชิงวงนปฏิบัติศาสตร์
3. เพิ่มพูนความรู้ใหม่ในการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ประยุกต์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย